

Historielagets Kalender 2016

Oppvekst i Oppegård

**OPPEGÅRD
HISTORIELAG**

Pris kr 100,-

Oppvekst i Oppegård – litt om de mange som har påvirket oss

Fortsatt lever noen som husker årene før og under annen verdenskrig. De kan fortelle om en oppvekst som var annerledes enn nå, uten at de dermed synes de har noe å beklage seg over. Tekniske hjelpemidler i hjemmet var få og familielivet var annerledes. Far hadde arbeid som ga inntekter utenfor hjemmet, mens mor sto for alt innenfor husets fire vegger. Barna fikk sine oppgaver etter hvert som de vokste til. For de fleste var skolegangen over etter syv års folkeskole.

Årene som fulgte var preget av stor boligbygging og nye hjelpemidler i hjemmet, mer skolegang, også for pikene, og etter hvert nytt syn på mors rolle i familielivet. Hun hadde tid til å skaffe familien tiltrengte ekstraintekter, samtidig som hun fikk brukt kunnskapene fra lengre skolegang. Barna fikk tilbud som kompenserte for foreldrenes fravær, fra barnehager til SFO, fra sport og idrett til kor og korps.

Det er noe av denne utviklingen årets kalender forteller om, blant annet gjennom presentasjon av de frivillige hjelperne. I år er det Siri Rutledal Iversen, Severin Breivik, Marianne Bonde Hansen og undertegnede som har fremskaffet stoffet i bilder og tekst.

Vi vet imidlertid at flere vet mer om det enkelte tema enn vi gjør, og derfor hører vi gjerne om saker vi har glemt eller misforstått.

Med vennlig hilsen

Finn E. Edvardsen

Redaktør for kalenderen for 2016

E-post: finn.e.edvardsen@gmail.com

Takk for støtten!

Alt-Mann

Fløisbonnveien 30, 1412 Sofiemyr

Tlf. 480 09 000

E-post: post@alt-mann.no

EXPON, Skivn. 84, 1410 Kolbotn

Tlf. 66 80 81 91 • 901 17 617

E-post: espen@expon.no

Fargerike Kolbotn Interiørservice

Landerudsenteret, Sofiemyr

Tlf. 66 80 80 20

E-post: kolbotninterior@epost.no

...vi sender dine blomster...

Tårnåsen senter, Valhallaveien 70

www.fruenefryd.no • Tlf: 66 99 15 60

Gjersjøen Antirust

Rosenholmvn. 47, 1414 Trollåsen

Tlf. 66 80 01 29

www.gjersoenantirust.no

Jernia Kolbotn Sentrum/Torg

Sentrum: 66 81 09 10

Torget: 66 80 39 50

E-post: kolbotn@jernia.no

www.facebook.com/jerniakolbotn

Kolbotn Gull og Sølv

Skivn. 57, Kolbotn,

Tlf. 66 80 75 20

E-post: tt@kolbotngull.no

En hilsen fra Historielagets leder

På nytt har Historielaget gleden av å presentere en ny kalender, denne gang med oppvekst i Oppegård som tema. Vi har fortsatt blant oss personer som vokste opp da kommunen bare hadde 4-5000 innbyggere, og levestandarden for de aller fleste lå langt lavere enn det vi opplever i dag. Allikevel forteller de om en trygg og god barndom.

Både dette, og konsekvensene for barn og unge av utviklingen som fulgte, er det her satt ord på. Om noen år vil dette være historie uten levende tidsvitner.

Tidsvitner er blitt et temaord i disse tider. Fra sentralt hold er det initiert minnefortellinger de siste 2-3 årene. Det som er skrevet i kalenderen er uavhengig av slike innspill, men vil nok like godt tjene som stoff til studier på like fot i framtiden.

Kalenderen for kommunejubileumsåret 2015 ble brukt i skoleverket ved at to fra styret i Historielaget gjennomgikk innholdet i alle åttende klassene i kommunen. Årets kalender vil ikke bli brukt på samme måte, men jeg håper mange vil ha glede av gjensynet med en ikke alt for svunnen tid.

Igjen takker jeg kalenderkomiteen, og dens medhjelpere, for utmerket og selvstendig arbeid. Kalenderen vår fortjener virkelig å bli benevnt "en årlig klassiker".

Egil Wenger, styreleder i Oppegård Historielag

Postboks 258. 1411 Kolbotn
Sentrumsbygget, Kolbotnvn. 7
Tlf. 66 80 24 80
www.kvernaas.no

Larmerud Rørservice A/S

Postboks 665, 1411 Kolbotn
Sofiemyrvn. 6
Tlf. 66 89 29 00
www.larmerud.no

Lunch og Catering, Kolbotn

Nye lokaler i Skiveien 75
Tlf. 66 99 20 20
www.lunch-catering.no

Nordea Bank, Kolbotn
Tlf: 06 001 Kolbotnveien 25
E-post: kolbotn@nordea.no
www.nordea.no

Oppegård
kommune
www.oppegard.kommune.no

Avdeling Follo
Sætreskogvn. 4, 1415 Oppegård
Tlf. 66 99 16 99
www.stormelektro.no

Tanum Bokhandel

Tlf. 67 49 04 50
Kolbotn Torg 10-21 (9-18)
www.tanumbokhandel.no

Oppvekst

Hvor lang er oppveksten?

Oppveksten omfatter tiden frem til man er voksen, men når er man voksen? Noe eksakt svar finnes ikke. Dels er det tidsavhengig, dels avhenger det av samfunnets regler og ikke minst kommer personlig utvikling inn i bildet.

Utover på 1900-tallet var 7-årig folkeskole den obligatoriske utdanningen. Uavhengig av hvilken klasse man var kommet til, kunne man avslutte skolegangen den dagen man fylte 15 år. Etter folkeskolen ble det arbeidslivet for de fleste, et fåtall fortsatte med middelskole og enda færre med gymnas. Ganske raskt ble det konfirmasjonsforberedelser og konfirmasjon. Deretter var man voksen, og guttene kunne begynne å røke og gå med hatt.

Først på 1960-tallet kom ungdomsskolen med 9-årig skolegang for alle. Nå ble konfirmasjonen gjort unna mens man ennå gikk på skolen, og den markerte ikke lenger noen overgang til voksenlivet. Gymnaset var man ferdig med i en alder av 18-20 år, noe tilsvarende var det for de

som tok håndverksbrev. Deretter kom militærtjenesten, et tydelig tegn på at samfunnet mente en var voksen. Selv om verneplikten bare gjaldt gutter (menn?), var det akseptert at jentene (kvinnene?) var minst like voksne.

Nå er stemmerettsalderen senket til 18 år, fra da av får man også kjøpe øl og vin, brennevin må man vente ytterligere to år med å få kjøpe.

Temaene vi behandler i kalenderen trenger ingen vedtatt aldersgrense oppad, men i de fleste tilfellene regner vi nok med at oppveksten er over i 18-års alderen.

Familieliv

Familien står helt sentralt i barns oppvekst og utvikling. Men familielivet har forandret seg betydelig de siste hundre årene. Før var rolledelingen i familien fastlagt og lik hos alle. Far hadde arbeid utenfor hjemmet og sto dermed for familiens inntekter. Mor var hjemmeværende som det het. Far spiste frokost før han dro på arbeidet, og middagen var klar når han kom hjem på ettermiddagen. Tidspunktene var imidlertid avhengig av hva slags arbeid far hadde og av arbeidsveien. For arbeidere var arbeidstiden 07.00 til 16.30 – 17.00, funksjonærer startet gjerne en til halvannen time senere og avsluttet ofte noe tidligere.

Mor var hjemme hele dagen og hadde nok å gjøre. Mat skulle lages, butikkene bød på råvarer, men sjelden halvfabrikata og aldri ferdigmat. Det var også vanlig å bake alt brødet selv. I tillegg kom ansvaret for familiens klær. Barneklær og kjoler ble sydd, omsydd, reparert og vasket,

Vår eldste bidragsyter, Marit Bjørklund med sin skoleransel fra 1920. Hun fylte 102 år i august 2015.

Stas å få være barnepiker. 1956

helt og rent var kravet. Uten innlagt vann og med vedkomfyr var husmøyrket en tung jobb. Så måtte man også ha et visst oppsyn med barna, hvor og hvem de lekte med og at de gjorde lekser. Og barna følte nok en ekstra trygghet ved at mor alltid var der.

Etter middag var det noen oppgaver som ventet på far. Det måtte være nok oppskåret ved i uthuset og inne, hagen skulle holdes i orden og skotøyet trengte jevnlig stell.

Først på 70-tallet ble det vanligere at også mor deltok i arbeidslivet utenfor hjemmet. To forhold bidro til dette.

Stolt familie ved nybygd hjem. 1919

Familie på tur – neppe særlig langt. 1920

Nye hjelpemidler i husholdningen ga mor bedre tid som godt kunne brukes i deltidsjobb. Det ble et kjærkomment tilskudd til familieøkonomien også. Videre kom det stadig flere velutdannede kvinner ut i arbeidslivet, kvinner som aldri hadde forestilt seg at hele livet skulle leves ved kjøkkenbenken.

For barna utviklet det seg ulike former for erstatning av hjemmeværende mor. Dagmamma ble en overgangsordning der en hjemmeværende mor påtok seg å passe barn fra nabolaget mens foreldrene var på arbeid. Utbygging av barnehager og SFO har dempet etterspørselen etter slike.

"Barnarbeid"

Rundt forrige århundreskifte bodde det 5-600 mennesker i Oppgård. De aller fleste bodde på gårder og småbruk og levde av det jord og skog kastet av seg. I tillegg var Ljansbruket fortsatt største arbeidsgiver, flere husmenn hadde pliktarbeid der i tillegg til småbruket.

For de som vokste opp på en gård, stor eller liten, var deltakelse i gårdsarbeidet en naturlig del av tilværelsen. Olaf Kristiansen som ble født i 1896 og vokste opp på Østli, forteller at han som 4-åring hentet vann sammen med moren og som 10-åring deltok han i rydding av ny jord. Da samlet han og broren kvist og røtter som ble brent. Det blir også fortalt om to brødre som gikk til Ljansbruket hver onsdag etter skolen med mat til faren som arbeidet der. Han hadde 13 timers arbeidsdag og var bare hjemme fra lørdag ettermiddag til mandag morgen.

På Kullebund hovedgård anså sønnene Trygve og Knut Magnus dagene med konfirmasjonsforberedelser som

Flere generasjoner foran jordene

Tvillingvogn var nok et sjeldent syn. 1935

I høyonna måtte alle delta

Gøy med moderne hjelpemiddel, iallfall en stund. 1955

hviledager. Da slapp de gårdsarbeidet. Faren hadde ansatt tre tjenestjenter, men bare en gårdsgutt for han hadde jo to sønner i tenårene.

Selv om fortellingene som gjengis gjelder gutter, er det ikke tvil om at jentene også måtte delta, både i husstell, i hønsegården og i fjøset.

Slikt arbeid ble aldri sett på som barnearbeid slik vi gjør i dag. Det var en nødvendighet, inneholdt veiledning og opplæring i gårdsarbeid, og bidro også til samhold i familien. Dessuten har barn alltid likt å prøve seg på voksne oppgaver, så grensene mellom lek, læring og plikt har nok vært flytende.

Lek og moro

I villastrøkene bodde barna nærmere hverandre, så de fleste fant lett jevnaldrende lekekamerater. Lekeplasser fantes knapt, så veier, haver, ubrukte jorder, skogteiger og dammer ble tatt i bruk. Noen organisert ledelse av leken

Ikke alle turer var like lange. 1950

En sandhaug var starten på mange små byggverk. 1950

var det heller ikke, så fantasien og nedarvede leker gjorde nytten. En viss forskjell på gutte- og jenteleker var det, iallfall i skolealderen. Skolen bidro for øvrig til skillet med separate jente- og gutteklasser på de store skolene.

Sommerhalvåret ga jo flest muligheter for å leke ute. Typiske jenteleker var å hoppe tau og paradis, samt å samle på glansbilder. Guttene kastet på stikka (hvis de hadde penger), kappet land (om noen hadde kniv) og spilte fotball (om det fantes en ball). Med årene ble det vanligere at barn fikk sykler. For jentene var det fremkomstmiddel, for guttene var det også mulig å lage konkurranser som minte om kappkjøring med motorsykler. Det er ikke tvil om at manglende organisert lek fremmet fantasien. Da åpnet også skogteigene for leker som "indianer og hvit", hvor regelverket i høy grad ble bestemt av deltagerne fra gang til gang.

Noen dager hver vår inntraff Morteleiken. Mort fra Gjersjøen gikk i store mengder opp i Dalsbekken og Sætrebekken for å gyte. Da kunne man ta fisken med hånd og rimelig raskt fylle en bøtte med mort, den gang akseptert som matfisk. Gutter i konfirmasjonsalderen var blant de ivrigste, og våte klær hørte med til sporten.

Tøyvask, tung jobb med varming og bæring av vann. 1950

Blir vannet snart satt på? 1951

På Svartskog hadde alle rimelig kort vei til fjorden og badeliv i saltvann. De som bodde øst for Gjersjøen måtte nøye seg med ferskvann, hovedsakelig i Tusse og Kolbotntjernet.

Ved Tusse var badeområdet delt i pikebadet (som man kom først til), deretter guttebadet, stupetårnet og til sist familiebadet. Omkledding fant sted bak en stein eller et tre. Under krigen kom det tyske militære fra Ski og benyttet området bortenfor familiebadet uten ubehag for de innfødte.

I nordenden av Kolbotntjernet kom det tidlig villa-bebyggelse rundt vannet. Her var det greiest å kjenne noen med strandrett om man ville bade. Men ved Jordbærsletta var det badeplasser med egne navn, Fisker'n, lille og store Stuper'n. De siste var kanskje mest brukt av guttene.

Noen organisert svømmeundervisning har det ikke blitt fortalt om. Svømmebelter og en viss instruksjon fra eldre søsken og fedre sørget for at det ikke skjedde drukningsulykker.

Senhøstes hvert år kommer det et tynt islag på tjern og dammer. På et tidspunkt blir isen tykk nok til at man kan løpe på den, men den brister om man står stille. Da løp guttene "seier". Tre, fire gutter stilte seg ved iskanten og startet på likt en spurt over dammen. Noen ganger holdt isen, andre ganger var det å gå gjennomvåt hjem til en mor som var sint, både av redsel, men også for ødelagt, iallfall vått, tøy. Det skal fortsatt finnes voksne menn i Oppegård som i sin ungdom løp seier over så vel Lillebukta som Storebukta i Kolbotntjernet.

Også om vinteren ga tjernene plass for aktiviteter. Da isen hadde lagt seg og før snøen kom, var det skøyte-trening, skøyteturer og bandy. Etter snøfall ble det måkt slik at noen aktiviteter kunne fortsette.

En grein, et tau og en plankebit ble en fin huske. 1959

De fleste vintrene hadde sne nok til skiaktiviteter. På jorder ble det tråkket opp for kjøring og noen små hoppbakker. Løyper østover knyttet Oppegård til løypenettet i Sør- og Østmarka. Hoppporten var populær, da også blant utøvere. På det meste kan det nok ha vært et titalls bakker hvor det kunne hoppes 15- 30 meter.

Skolegang

Undervisning av barn og unge har lenge vært blant samfunnets viktigste oppgaver. Før skoleloven av 1860 skjedde det ved omgangsskole. Oppegård var delt i tre områder hvor det ble holdt skole på de større gårdene. Læreren gikk på omgang til hver av de tre gårdene og ga undervisning i noen uker for alle i skolepliktig alder på hvert sted. Elevene var delt i to grupper etter alder og hadde skole annenhver dag mens læreren var der. Til sammen kunne det bli 40- 50 skoledager pr år, nok til å lære religion, å lese og skrive, samt regning.

Skolebygninger kom først etter 1860, på Bålerud i 1863 og på Kullebunden i 1868. I tillegg til klasserom var det bolig for en lærer og kanskje et kvistværelse for en lærerinne. Skoleveien ble lang for mange, men det var ingen alternativ til å gå.

Oppegård ble egen kommune i 1915 og viste raskt sin vilje til å satse på opplæring gjennom oppføring av de to store, moderne skolebygningene på Greverud og Kolbotn i hhv 1921 og 22. Syvårig skolegang var obligatorisk, men tilbudet deretter var begrenset.

Treårig middelskole ble startet i 1922 i skolebygningen som var blitt ledig i Kapellveien. Det måtte betales skolepenger for elevene der helt frem til 1948, med unntak for omtrent fjerdeparten som fikk gå gratis grunnet manglende betalingsevne hos foreldrene. I 1935 ble middelskolene

Kjekke arbeidskarere, disponerer egen hest. 1930

Fattighuset ved Østre Greverud, kommunens tilbud til de minst bemidlede i samfunnet. Oppført 1872

Spente barn følger bygging av vanntårnet. 1956

omdøpt til realskoler, men frem til våre dager har bygningen hett både den gamle middelskolen og realskolen.

De som ønsket å gå på gymnas, flyttet etter to år til Oslo katedralskole eller Ski høyere allmenskole. I Oppegård kom det tilbudet i 1971, først med klasserom på Ingieråsen, fra 1975 i egen bygning på Sofiemyr.

Folketallet vokste raskt etter krigen, og nye skoler ble bygd.

Krigen

De fleste barn i Europa, født mellom 1925 og 1940, fikk oppveksten preget av krigen i større eller mindre grad. Tyske militære slo seg aldri ned i Oppegård for lengre tid. De eneste tilfellene var at Kolbotn skole ble rekvirert noen måneder i 1940 og at Gjersjøen Camping ved Vassbonn ble brukt som rekreasjonssted mot slutten av krigen.

Matmangel og tiltakene for å dempe problemene var nok de mest følsomme følgene også for barn og unge i kommunen. Gressplener ble brukt til dyrking av poteter og grønnsaker, og husdyrholdet var ikke lenger bare katter og hunder.

Langt fra alle hadde egen eiendom, og i mange tilfeller ga ikke tidligere gressplener areal nok. Kommunen sørget da for at interesserte fikk parseller hvor de kunne skaffe seg et tilskudd av poteter og grønnsaker. Parsellene var jordstykker på ca ¼ mål som kommunen leide, iallfall hos Dillevig og Horgen, på Ødegården og Ekornrud, men sikkert også på andre gårder. I arbeidet her deltok også større barn.

Matauk under krigen ga nye vennskap, iallfall for en stund. 1940

En småtass som er lykkelig uvitende om at de søte kaninene snart er middagsmat

Dyreholdet ble utvidet med villagriser, høns og kaniner. Kaninene ble holdt i bur. I sommerhalvåret ble de foret med gress, og det var barna som var ansvarlige for tilstrekkelig for.

Nesten all mat var rasjonert. Hver familie fikk "forsyningskort" som skulle sikre tilstrekkelig mat, om enn av tvilsom kvalitet. Produkter som hvetemel og fløte var forbeholdt de som av medisinske årsaker måtte ha det. Andre varer, som sjokolade, bananer og appelsiner forsvant totalt. For de minste var dette knapt noe problem, de visste jo ikke om annet. De øvrige måtte lære å leve med savnet.

Foreningslivet skrumpet sterkt inn under krigen. Speiderbevegelsen ble forbudt og idrettslagene ble nedlagt da de nektet å delta i nasistenes idrettsforbund. I kristen regi fikk noen foreninger fortsette, som De yngres forening i Interimskirken på Oppegård.

Mørklegging ble en del av hverdagen. Etter mørkets frembrudd skulle alle vinduer dekkes til med blindingsgardiner, og gatebelysningen ble ikke slått på. Lommelysker måtte tildekkes med tjærebånd slik at bare en tynn lysstripe kom frem. Det samme gjaldt de få bilene som kjørte. Alt dette ble gjort for at engelske fly ikke kunne finne sine mål.

Frigjøringen i 1945 ble en feiring som også barna deltok i med liv og lyst.

Etterkrigstiden

De første 20-25 årene etter krigen ble en overgang til dagens samfunn, innlagt vann og elektrisk komfyr ble en selvfølge. Nye hjelpemidler gjorde sitt inntog i alle familier, kjøleskap, dypfryser, vaskemaskin etc ble noe alle hadde. Det ble mer vanlig at også kvinnene fant arbeid utenfor hjemmet. Bil og fjernsyn forandret både hverdag og helg frem mot slik vi lever i dag.

Disse har gjennom intervju bidratt til å gi oss et bilde av oppveksten i Oppegård, slik det fremgår først i kalendere:

Molle Bjørgeas, Marit Bjørklund, Bjørn Engebretsen, Tove Helle, Steinar Karlsrud, Arne Løken, Britt og Bjørn Pettersen, Tove Fossen Skjæggestad, Knut Thorsteinsen, Harry Morgan Wullf, Gerd Evelyn Zappfe.

Bildene har vi fått fra:

Gunnar Bråten (forsiden), Steinar Karlsrud, Arne Eldøy, Marianne Bonde Hansen, Margit Raustøl, Daniel de Sousa, Anette Morken, Lars Fredheim, Andreas Norheim Dahl, Thea W Sundt, Bibbi Neergaard, samt Akershusmuseet, Oppegård bibliotek og tidligere kalendere.

Sanitetsforeninger og Husmorlag

Kvinnene som sørget for barnekontroll og barnehager

Norske Kvinners Sanitetsforening ble stiftet i 1896. Formålet var å skaffe sanitetsmaterieil til krig og ulykker, utdanne sykepleiere, virke for organisert sykepleie, samt utdanne kunnskap om og bekjempe farlige sykdommer. Faren for en væpnet konflikt med Sverige var nok en medvirkende årsak til stiftelsen.

Allerede to år senere var det klart for utdannelse av sykepleiere, og kampen mot tuberkulose ble programfestet. Noen krig mot Sverige ble det heldigvis ikke, men NKS og lokalforeningene ble langt fra arbeidsledige.

Fra 1914 og frem til Helsestasjonsloven trådte i kraft i 1974, hadde NKS opprettet og drevet 650 helsestasjoner for mor og barn. Stasjonene ble da vederlagsfritt overdratt til kommunene. Fortsatt er organisasjonens hovedsatsningsområder kvinners helse og livsvilkår, og dermed også til beste for barna. Arbeidet skjer på frivillig grunnlag, og lokalforeningene nyter stor frihet i valg av arbeidsoppgaver med god forankring i nærmiljøet.

Allerede i 1875 ble Bålerud kvinneforening stiftet på Svartskog, i 1912 kom en tilsvarende forening på Kolbotn. I april 1913 ble foreningen Bikuben stiftet, og i oktober samme år ble den til Oppegård Sanitetsforening, i 1918 fikk Kolbotn sin sanitetsforening. Bålerud Sanitetsforening ble stiftet i mai 1946.

Bare et halvt år etter stiftelsen ansatte Oppegård Sanitetsforening sin første sykepleierske, søster Marie. Det var krig og mye sykdom, ikke minst Spanske-syken. I 1922 ble stillingen kommunal, men foreningene betalte fortsatt størstedelen av lønnen. Det var for øvrig den legendariske søster Elise som bekledd stillingen frem til 1957.

I 1934 startet Oppegård Sanitetsforening skole-tannpleie for 60 7. klassinger, to år senere startet man med 1. klassinger. Kommunen overtok ansvaret i 1938, men sanitetsforeningene bidro fortsatt økonomisk.

Fortellingen om sanitetsforeningene i bygda blir samtidig en fortelling om innsatsen for bedring av barnas helse.

Hjemmens Vels Landsforbund ble stiftet i 1915 som landsforening for husmorlagene og skiftet navn til Norges Husmorforbund i 1933. På det meste (rundt 1960) var det registrert 65 000 medlemmer i lagene til husmorforbundet, som i dag arbeider med kvinnepolitiske og familiepolitiske spørsmål, i tillegg til forbrukersaker.

Etablering og drift av barneparter var sentrale oppgaver for flere husmorlag. De var forløpere til dagens barnehager, og hadde drift tre timer om vinteren og fire om sommeren. Barneparkene var til gagn både for barn og mødre. Barna fikk nye impulser og venner, og mor fikk tid til handling og samvær med andre voksne.

Kolbotn Husmorlag ble stiftet i 1928 og drev egen barnehage på Kollen. De startet også landets første

Barnekontroll i regi av Sanitetsforeningen. 1945

Kvinner lager mat på Hjemmenes Vels kjøkken. 1918

Oppegård sanitetsforening feirer 40-års jubileum på Vellet. 1953

Januar 2016

førskole for seksåringer. Det første kullet hadde 11 elever som til å begynne med møttes hjemme hos en av foregangskvinnene, senere fikk de låne lokale på skolen.

*Husmorlagets loppemarked på tunet til Kullebund gård.
1959*

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
53					1 Nyttårsdag	2	3
1	4	5	6	7	8	9	10 ●
2	11	12	13	14	15	16	17 ●
3	18	19	20	21	22	23	24 ○
4	25	26	27	28 Prinsesse Ingrid Alexandra	29	30	31

Barnehager

Fra barnepark til heldags barnehage

Barnehagen er gjerne den første institusjonen barna møter utenfor hjemmet og familiens omsorg.

Historisk sett er barnehagen et forholdsvis nytt fenomen, noe omfang ble det ikke før på 60-70 tallet. Inntil da var rollene i familien gitt, far hadde lønnet arbeid utenfor hjemmet og mor var hjemmeværende som det den gang het. Hun sto for barnestell og barnepass, matlaging og vask av hus og tøy, i alt en arbeidsdag som gjerne ble lengre enn fars.

Barnehagen, eller barnepark som den ble kalt, fylte flere formål. Mor fikk litt tid for seg selv, til innkjøp og kanskje pass av yngre søsken, mens barna fikk treffe andre jevnaldrende.

De første barneparkene var spartanske sett med dagens øyne. De lå i et område som helst var inngjerdet og hadde

en stor sandkasse som sentrum for virksomheten. I beste fall var det en liten bu som ga ly for regnet. Driften var det ofte et husmorlag som sto for, men det hendte nok også at en driftig husmor sto for det hele.

Utover på 60-tallet ble det litt mer systematikk som eksemplet fra Ødegården viser. Der sørgt styret i borettslaget for at det ble avsatt en egnet tomt, og de fikk utpekt et styre av interesserte husmødre.

En av dem forteller om bygging på dugnad, og dugnad var det også for å skaffe midler til bygg og drift. Et av tiltakene var inngangspenger for skøytekveld på Sofiemyrbanen med musikk av Ungdomskorpset.

Den første offentlig godkjente barnehagen var det Høllerasten husmorlag som drev i kjelleren til Samvirkelaget i Valhallaveien.

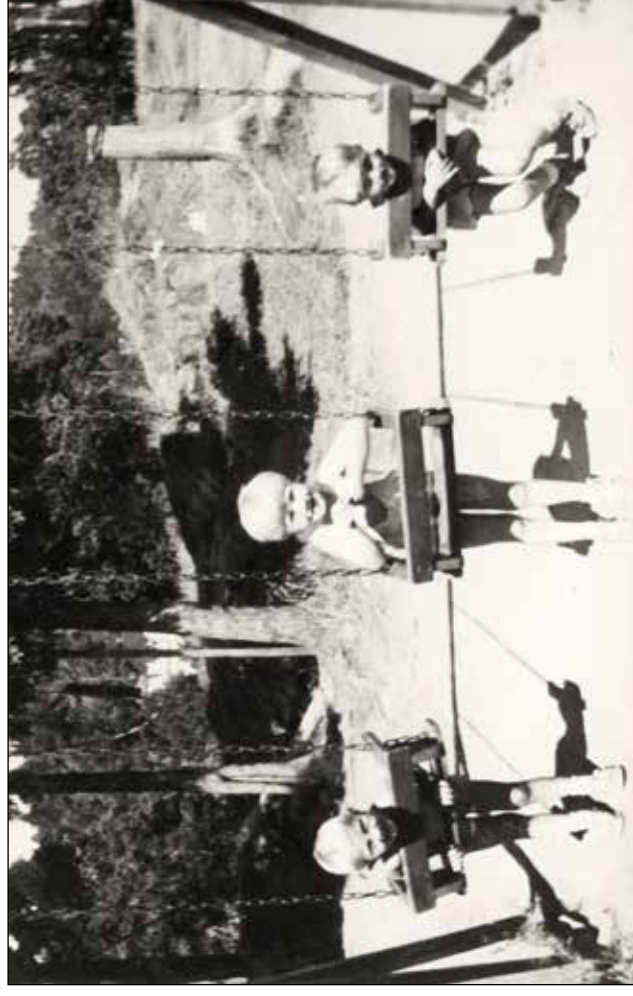
Egenbetaling var viktigste inntekt, etter hvert som prosjektet viste seg drivverdig ble det også kommunale tilskudd. Åpningsstiden var fra klokken 10 til 14, fra klokken 11 om vinteren, da var det stengt om det var kaldere enn minus 10.

Noe krav om utdanning for barnehagetantene var det ikke, men en del var barnepleiersker og alle var mødre.

Denne løsningen ga selvfølgelig ikke mor mulighet for arbeid utenfor hjemmet, og krav om daghjem presset seg på. Allerede tidlig på 70-tallet kom de første i Oppegård, både på Tårnåsen og Ødegården etter initiativ fra Oppegård BBL. Nå var også kommunen aktiv og i 1971 var det i alt over 400 daghjemsplasser.

Barn i Kollen barnepark. 1953

Barn leker med huskene i Kollen barnepark. 1952

Februar 2016

Dette var allikevel ikke nok. Større barn fikk nøkkel i snor rundt halsen og greidde seg hjemme alene. For mindre barn ble Dagmamma løsningen, gjerne en husmor i området som mot betaling tok ansvar for tre-fire barn mens foreldrene var på arbeid. Ikke alle inntektene ble innrapportert til skattevesenet, så ”svarte dagmammaer” ble et begrep.

Full barnehagedekning er i dag et velkjent krav.

Barna i Greverudlia barnepark på 70-tallet

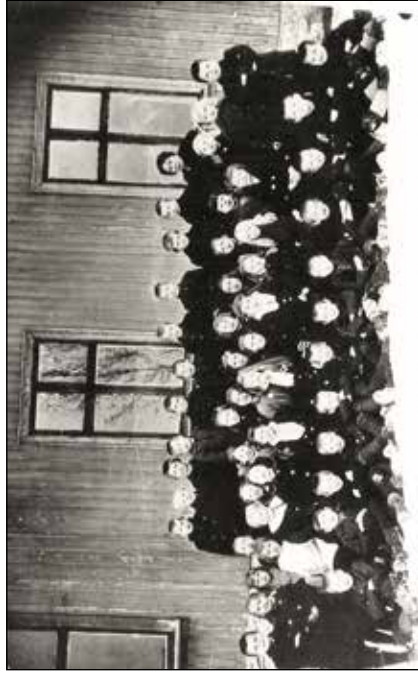

Barna i Greverudlia barnepark. 1976

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
5	1 ○ 2	3	4	5	6	7	Fastelavn
6	8 ● 9	10	11	12	13	14	Samefolkets dag
7	15 ● 16	17	18	19	20	21	Kong Harald
8	22 ○ 23	24	25	26	27	28	
9	29						

Barneskolen (tidligere Folkeskolen)

De første skolebyggene i Oppgård kom på Baalerud i 1863 og på Kullebunden i 1868. Et spesielt problem på den tiden var at en del elever sjelden eller aldri møtte frem til undervisningen. Det var sikkert mange grunner til dette, men behov for hjelp i hjemmet var en. Dette var i en tid da skoleåret fulgte jordbruket, det startet 1. mai for da var våronna gjort. Lang skolevei gjord at fraværet ble for langt når også andre oppgaver måtte løses. At foreldre med

Elevene ved gamle Kullebund skole. 1916

Gamle Greverud skole. 1912

liten eller ingen skolegang ikke innså behovet for læring kan også ha spilt inn.

Da Oppgård ble egen kommune i 1915, var det tre skoler her, nemlig Baalerud, Kullebunden og Greverud. Skoleplanen fra 1914 forteller om en skolehverdag veldig forskjellig fra dagens.

Skoleåret var på 20 uker fra 1. mai til 30. april. Pikenene hadde i tillegg nesten tre ukers "haand-

Elever ved Bålerud skole. 1935

Kolbotn gamle skole ca 1950

gjerningsundervisning", en forberedelse på kvinnens plass i ekteskapet.

De første årene var det 30 timers skolegang i uken, senere ble det 36. Norsk var det viktigste faget med 10 hhv 11 timer, regning og kristendomsundskap var likestilt med 6 timer hver.

"Legemlig tugelse" var fortsatt tillatt, § 48 i skoleplanen fastla hvordan avstraffelsen skulle finne sted.

Den unge kommunen satset sterkt på skolebygging, i 1921 ble Greverud skole åpnet, året etter fulgte tvillingbygget på Kolbotn. De nye skolene var moderne, med gymnastikkisal og dusjer, det siste var det langt fra alle som hadde hjemme på den tiden.

Svak befolkningsvekst frem mot og under krigen medførte at det ikke trengtes nye skoler, selv om Baalerud ble nedlagt i 1952 og elevene overført til Kolbotn. Ordningen med at pikene hadde flere timer med håndarbeid og husstell enn guttene hadde til sløyd holdt seg til lenge etter krigen. Samfunnet var innstilt på at kvinnene ikke skulle ha arbeid utenfor hjemmet.

Først i 1964 kom den neste skolen, Sofiemyr. Nå hadde ungdomsskolen erstattet middelskolen (i

Timefordelingstabell.

	6delt skole				4delt skole					
	1. avd.		2. avd.		1. avd.		2. avd.			
	1.kl.	2.kl.	3.kl.	4.kl.	5.kl.	6.kl.	1.kl.	2.kl.	3.kl.	4.kl.
Kristendomsundskap.....	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Norsk.....	10	10	11	11	11	11	10	10	11	11
Regning.....	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Historie.....	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Geografi.....	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Naturkundskap.....	4	3	3	3	2	2	3	1	2	3
Skrivning.....	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Sang.....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gymnastik.....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Håndarbeid og sløyd.....	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	30	30	30	30	36	36	30	30	36	36

*) Tillegges i vinterhalvåret historieundervisningen.

Timeplan 6-dagers skoleuke i Oppgård

Mars 2016

1959 i Oppegård) og folkeskolen ble barneskolen. Befolkningsveksten i kommunen førte til økt behov for barne-skoler, og da fortrinnsvis der boligbyggingen skjedde. Etter Sofiemyr kom det nye skoler på Hellerasten i 1967, Tårnåsen i 1973 (Hellerasten ble ungdomsskole i 1988), Vassbonn i 1980 og Østli i 1992. Praktbyggene fra 1921 og 22 er blitt utvidet og fungerer fortsatt bra.

Ferdig med skoledagen Sofiemyr skole. 1965

1. klasse Kolbotn skole. 1953

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
9		1	2	3	4	5	6
10	7	8	9	10	11	12	13
11	14	15	16	17	18	19	20
12	21	22	23	24	25	26	27
13	28	29	30	31			
	2. påskedag						
							Vårjevndøgn Palmesøndag
							Sommertid 1. påskedag

Videregående skolegang

Middelskole og gymnas

Utdannelse utover folkeskolen kunne ikke Oppegård by på før i 1922. Da flyttet folkeskolen til den nye skolen, og skolebygningen i Mastemyrveien (nå Kapellveien) ble ledig. Der startet tre-årig middelskole. Bygningen bærer for øvrig fortsatt navnet "gamle middelskolen". Der måtte det betales skolepenger for de fleste. For elevene med de minst bemidlede foreldrene (ca 25%) var det kommunen som sørget for betalingen, en ordning som varte helt til 1948 da skolen ble gratis.

Før 1922 måtte de som ønsket å ta middelskole til en privat middelskole på Ski, eller til kommunal eller privat middelskole i Kristiania. I alle tilfeller måtte det betales

skolepenger i tillegg til togbilletter, knapt noen oppmuntring til videre skolegang.

Den gamle middelskolen ble brukt frem til 1959 og hadde hele tiden betydelige mangler. Det var ingen gymnastikksal, så elevene måtte opp til folkeskolen for å ha gymnastikk, hvis det var ledig der. Hvis ikke besto gymnastikktimen av en tur langs Kolbotnveien.

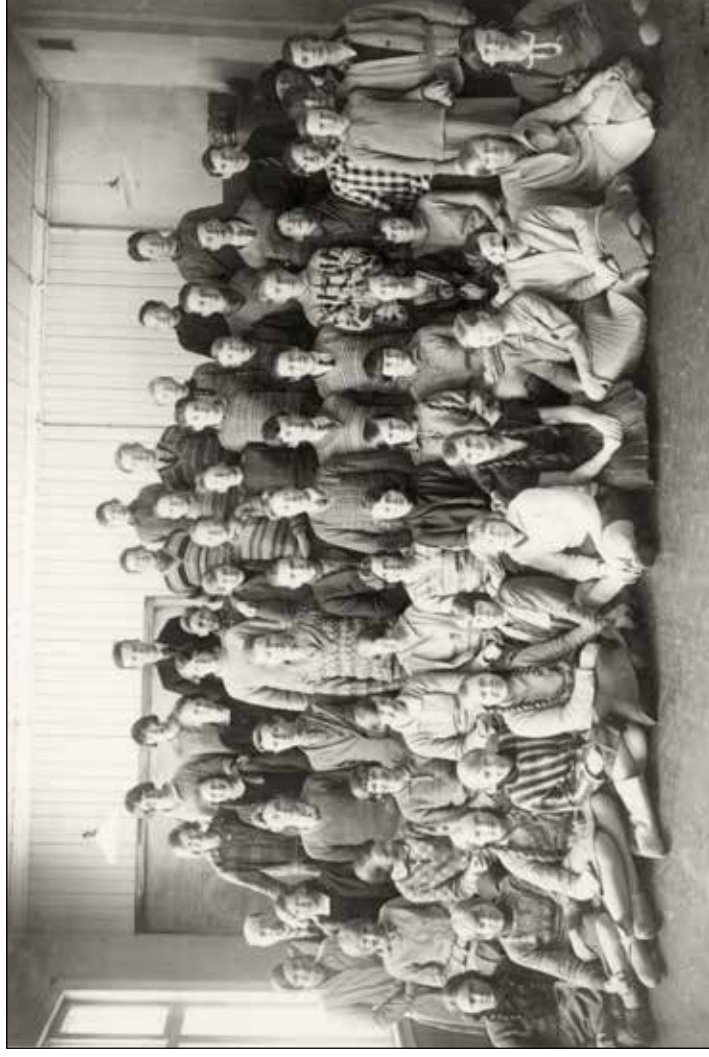
Inntil 1938 måtte man til Oslo for å gå på gymnas, da kom også tilbudet på Ski ved Ski kommunale høiere almenskole. I årene 1957- 66 het skolen Ski interkommunale Høgre allmennskole, et samarbeid mellom alle Follo-kommunene unntatt Nesodden. Deretter overtok Akershus fylke ansvaret for gymnasene.

Om Oppegård var sent ute både med middelskole og gymnas, var kommunen blant de første i landet med ungdomsskole. Befolkningsvekst og dårlige forhold ved eksisterende skole gjorde at kommunen bygde ny skole på Ingjæråsen. Da den var ferdig i 1959, var også den nye skoleordningen

med barneskole og ungdomsskole klare, og Oppegård fikk starte forsøk med linjedelt ungdomsskole fra 1960.

Behovet for ungdomsskoler vokste også og Fløysbonn, nå del av Sofiemyrtoppen, kom i 1970. I 1988 ble Hellerasten barneskole bygd om til ungdomsskole, og endelig kom Flåtestad skole i 2004.

Kampen om gymnas i Oppegård startet sommeren 1963 da et enstemmig kommunestyre gikk inn for å opprette et gymnas i tilslutning til ungdomsskolen. Søknad om dette ble sendt fylkesskolestyret og endte raskt med avslag. Resten av 60-tallet gikk med til søknader, avslag og anker. Fra skoleåret 1970-71 tilbød Oppegård kommune undervisningsplass for to gymnasklasser hvert år inntil et nytt bygg kunne stå ferdig, og endelig fikk man ja. 17. august 1970 hadde Oppegård gymnas sin første skoledag. Ny gymnasbygning på Sofiemyråsen ble innviet i 1976.

Alle elevene på middelskolen 1929

Bygningen som har vært folkeskole, middelskole, realskole og nå er nabo til barnehagen

April 2016

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
13					1	2	3
14	4	5	6	7 ●	8	9	10
15	11	12	13	14 ●	15	16	17
16	18	19	20	21	22 ○	23	24
17	25	26	27	28	29	30 ●	

Ingjeråsen skole 1965, en av landets første ungdomsskoler

Nytt auditorium, Roald Amundsen vgs. 2015

Skolekorps

Bærebjelken i 17-mai togene

Med nye skoler på Greverud og Kolbotn tidlig på 20-tallet kom også guttemusikkorpsets ganske snart til bygda. I mars 1927 ble det korps på Oppegård og i oktober samme år i Kolbotn.

Som det fremgår av navnet var korpsmusikk bare for gutter i mange år. Det er sikkert flere som fortsatt husker sangen "Her kommer guttemusikken" fra barnetimen for de minste rundt 1960. Den var laget av barnetimeonkel og arkitekt Kjell Lund. Ennå skulle det gå mange år før det ble skolekorps eller pike- og guttekorps.

På Kolbotn ble det startet et helt spesielt korps bare for piker i 1959, nemlig drillkorps Kolbotn-Garden. At det fortsatt bare har piker er en del av egenarten.

Nye skoler førte også til nye korps, i 1965 kom Sofiemyr skolekorps og rundt 10 år senere ble det skolekorps på Tårnåsen også. Vanlig aldersgruppe er fra fjerde klasse til fylte 19 år, med aspirantopplegg slik at yngre kan starte før.

Skolekorpset og Kolbotn-Garden har lenge vært en vesentlig del av 17-mai togene i Oppegård, godt hjulpet av de

Kolbotn guttemusikkorps, slik startet det. 1927

voksne janitsjarkorpsets Kolbotn Konsertorkester (Kolbotn Ungdomskorps t.o.m. 2005) og Oppegård Janitsjar. Disse får hvert år muligheten til å rekruttere ferdig utdannede orkestermedlemmer fra skolekorpset.

Uten forkleinelse for de andre er det to korps som har fremhevet seg, og gjort Oppegård kjent utenfor fylkesgrensen. Det er Kolbotn-Garden som er Norges eneste "Marching Showband", og som har opptrådt med et helt drillprogram (tattoo) siden 1965. Mange er de Kolbotnjentene som har fått være med på utenlandsturene til nære og fjerne himmelstrøk.

Det andre er Sofiemyr skolekorps som har vunnet NM for skolekorps syv av de siste 10 årene. I

hovedkorps er det 50 musikanter, og bak dem fins tre rekrutteringskorps. Det starter med rytmekorps og afrikanske trommer for de yngste som en SFO-ordning. Deretter er det et år i aspirantkorps og to år i juniorkorps før opptaket til selve hovedkorps. Høytidlige seremonier benyttes for hvert opprykk og for antall år i korps.

Det skal god organisering og helhjertet innsats fra mange frivillige (mest foreldre) for å nå slike resultater, og for å støtte de mange andre aktivitetene som følger med mesterskapene. Reiser til verdensfestivaler, konserting med Gardemusikken og Forsvarets stabsmusikk, og opptreden med Sølv-guttene hører med.

Sofiemyr skolekorps, Norgesmestre 7 ganger. 2012

Mai 2016

Behovet for frivillig innsats er stort også i korps som ikke når like langt, og slikt er gjerne Opppegårdboere gode på.

Kolbotn Pike- og guttemusikkorps. 1987

Kolbotn-Garden. 2015

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
17							1 Offentlig høytidsdag
18	2	3	4	5 Kristi Himmelfartsdag	6 ●	7	8
19	9	10	11	12	13 ☾	14	15 Frigjøringsdag 1945
20	16	17	18	19	20	21 Pinseaften	22 1. pinsedag
21	2. pinsedag	Grunnlovsdag	25	26	27	28	29 ☾
22	30	31					

Kirken og menighetene

Mer enn søndagsskole

Mesteparten av oppveksten foregår mellom to kirkelige høytidigheter – dåp og konfirmasjon. Frem til 1960-tallet ble ”alle” døpt, konfirmasjonen var den bevisste bekreftelsen på løftene i dåpshandlingen. Lenge representerte også konfirmasjonen overgangen fra barn til voksen. I tid falt den sammen med avslutningen av obligatorisk (7-årig) skolegang.

Fra starten av 1900-tallet bar konfirmasjonsforberedelsen preg av ytterligere opplæring i kristendom. Man gikk for presten som det het, en gang i uken med forklaring og høring hos en av prestene i menigheten. Det endte med overhøring i kirken søndagen før konfirmasjonen, og de som ikke ga tilfredsstillende svar måtte vente et halvt år til neste mulighet. Med årene ble det lempet på kravene slik at alle slapp gjennom.

I kirken sto konfirmanter langs benkeradene, gutter og jenter på hver sin side. Lenge var det en viss rangordning hvor de flinkeste sto nærmest alteret, men foreldrenes posisjon i lokalsamfunnet kunne nok også påvirke plasseringen. Guttene var iført sin første blådress, jentene hadde hvit kjole. Senere ble det kapper og alfabetisk rekkefølge.

Dåpsfest. 1916

Mellom dåp og konfirmasjon hadde kirken også andre tilbud til barna i menigheten. Den viktigste var nok Søndagsskolen som var en times bibelundervisning før gudstjenesten på søndag for aldersgruppen 4-9/10 år. Her var det gjerne ulike former for premiering av fremmøte. Den første søndagsskolen i Norge ble startet i Ås på 1730-tallet.

Når barna ble for store for søndagsskolen, fikk de tilbud om å bli med i De yngres forening, som ble drevet av menighetene. Her var det ulike former for håndarbeid, utlodning og en liten andakt. Dette var for øvrig de eneste foreningene som fikk fortsette sitt arbeid under krigen, og dermed også eneste åpne møtested for ungdom uten tilknytning til nasiststyret.

Menighetene i Borg bispedømme kjøpte Slora gård ved Langen tidlig på 70-tallet, og stedet ble høytidelig innviet i september 1974. Sørmarkskapellet som også er en del av gården ble vigslet i 1981. Nå ledes kapellet av Felleskirkelig råd i Follo. Slora gård drives som leirsted og har 69 sengeplasser.

Konfirmanntullet. 1942

KFUK og KFUM har en lang historie i Norge, stiftet i 1880 under navnet De norske Ynglingeforeningers Fællesforbund. I Opppegård var det KFUK som organiserte speiding for piker.

Menighetene i Opppegård har også iverksatt lavterskeltilbud på kveldene ved ukesslutt, tidvis i samarbeid med kommunen, slik som ”Kølis” og ”Du og jeg”.

Dåp. 1953

Konfirmanter med kapper på 60-tallet

Juni 2016

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
22			1	2	3	4	5 ●
23	6	7 Unionsopp- løsningen 1905	8	9	10	11	12 ●
24	13	14	15	16	17	18	19
25	20 ○	21 Sommer- sølvjerv	22	23 St. Hansaften	24	25	26
26	27 ●	28	29	30			

Mange deltakere på Slora. 2009

Hyggestund ved Langen (Slora). 2010

Sport og idrett

De to store lagene

Målt etter antall medlemmer har Oppegård var Oppegård to store idrettslag. Det er Kolbotn IL, (opprinnelig Kullebund Idrætsklubb - KIK) stiftet 1915, som i dag har nesten 4000 medlemmer og Oppegård IL, stiftet 1907, som har nesten 2000. På 80-tallet var for øvrig KIL landets største idrettslag for mange grener. Blant annet Skiforeningen var større, men kunne bare tilby en vinteridrett.

Barneidrett var et ukjent begrep frem mot 60-tallet, ja enkelte særforbund advarte mot hardtrenoing før kroppen var utvokst i 18-20 års alderen. I regi av skolene ble det arrangert 60 meter løp, kast med stor og liten ball, samt høyde- og lengdehopp. Skolegårder, flate veistrekninger og gymnastikksaler var arenaer for disse øvelsene.

De to store idrettslagene hadde mange av de samme sportsgrenene på programmet. Det var alltid friidrett, håndball og fotball, samt langrenn og hopp om vinteren. Med årene krøp aldersgrensen for deltagelse nedover til man i dag har turneringer for miniputter.

Idrettsbaner med godkjente, internasjonale mål var mangelvare. KIK fikk en liten bane rett nord for Storebukta tidlig på 20-tallet, OIL fikk sin første bane i 1925 og i 1939 var banen til KIL på Sofiemyr klar. Den var ikke stor nok til skøyte løp og hadde dekke av koks, men det var det man hadde og idrettsgleden ble neppe dempet av slike forhold. At banen den gang lå i Aker kommune var tydeligvis intet problem. Senere har utbygging av baner og haller knapt klart å holde tritt med nye krav og det økende antall idrettsutøvere i alle aldre.

Skisport har gjennom årene vært en masseidrett for barn i Oppegård. Karusellrenn på Fløysbojordene og hopprenn i Trulser'n engasjerte mange. I snøfattige vintre har kunstsnø på golfbanen gitt skiglede for store og små

De to store lagene har vært dyktige på å få med mange barn og unge i idretten. Så er det bare naturlig at noen etter hvert finner andre interesser enn sport. Men noen har holdt ut og nådd internasjonalt toppnivå. For å komme dit var det nødvendig for enkelte å søke støtte i klubber utenfor kommunen. I andre grener som bryting var miljøet i KIL sterkt nok til å tiltrekke seg utøvere som søkte større utfordringer.

På internasjonalt toppnivå er det naturlig å tenke på Trine Solberg Hattestad, brødrene Rønnin-gen, Lars Erik Eriksen og enkelte av fotballspillerne på kvinnelaget

KIL. På nasjonalt nivå var det flere brytere og også spillere på KILs håndballlag for herrer i lagets storhetstid. Disse har vært gode inspirasjonskilder for mange år ganger av ambisiøs ungdom.

Greverudbakken

Kolbotn ILs damelag, seriemestre 2002

Kolbotn IL herrelag i håndball, seriemestre 1982-83

Juli 2016

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
26				○	1	2	3
27	4 ● Dronning Sonja	5 ●	6	7	8	9	10
28	11	12 ●	13 ●	14	15	16	17
29	18	19	20 ○ Kronprins Haakon	21 ○	22	23	24
30	25	26	27 ●	28 ●	29	30	31
					Olsok		

Kolbotn IL, ungdommer i brytergruppa. 1983

Marsipancup

Mer sport og idrett

De små og de spesielle

I skyggen av de to store lagene ble det i 40-årene startet to nye idrettslag i sterke, men mindre lokalsamfunn. Det var Svartskog Idrettsforening stiftet i september 1940 og Myrvoll Idrettslag fra oktober 1946.

Svartskog IF fikk en tung start. I protest mot myndighetenes nasifisering av idretten gikk idrettsNorge til streik og avsto fra å arrangere stevner eller delta i slike som myndighetene lagde. Derfor var det først etter krigen at laget kom i synlig virksomhet. Som ellers i Oppegård var det dugnadsånden som drev laget og skapte rammen rundt det. I 1950 kunne Vestenga tas i bruk og bli sentrum for lagets virksomhet.

At Myrvoll IL aldri fikk egen bane ble bestemmende for sportsgrenene klubben satset på.

Tidlig ble det et godt miljø for orientering, og klubben sørget for gode kart. Det tok mange år før orienteringskart

fikk status som idrettsanlegg og dermed kunne få økonomisk støtte. På et brevark som ble brukt i 1956 fremgår det at klubben driver med Ski, Orientering, Håndball og Fri-idrett. Med årene utgjorde tilbudene i de to store lagene for stor konkurranse og klubben ble lagt ned i 2011.

Allerede i 1928 ble orientering, som da var en helt ny sport, en del av KILs virksomhet. Også i turorientering var KIL tidlig ute med Skauttravern i 1968. I årene siden har tusenvis av barn lært å ta seg frem i ulendt terreng og har opplevd gleden ved å finne postene. Fra 1996 har orientering blitt skilt ut fra KIL, nå er det Kolbotn og Skimt O-lag som står for det. I regi av dette laget foreligger det nå et imponerende kartmateriale (= idrettsanlegg) for nordre Follo.

Ved nyttår 1966 var Ingierkollen alpinanlegg klart til bruk, bygd av grunneier Sundt. Til utforming og driftsopplegg hadde han fått bistand av en østerrisk alpinist. Gjennom årene er anlegget også blitt tilpasset nye alpingrener. Verdien av et slikt anlegg i nærmiljøet har tusenvis av barn og unge vist å sette pris på i alle år. Typisk for Oppegård er det at anlegget er for de mange. Selvfølgelig ble det i startåret også stiftet en alpinklubb, Ingierkollen Slalåmklubb. I 1988 ble den slått sammen med en annen

alpinklubb i distriktet og heter nå Ingierkollen Rustad Slalåmklubb.

Oppegård Golfklubb ble stiftet i 1985, banen var ferdig i 1990. Her er det også i klubbens regi opplæring for barn og unge.

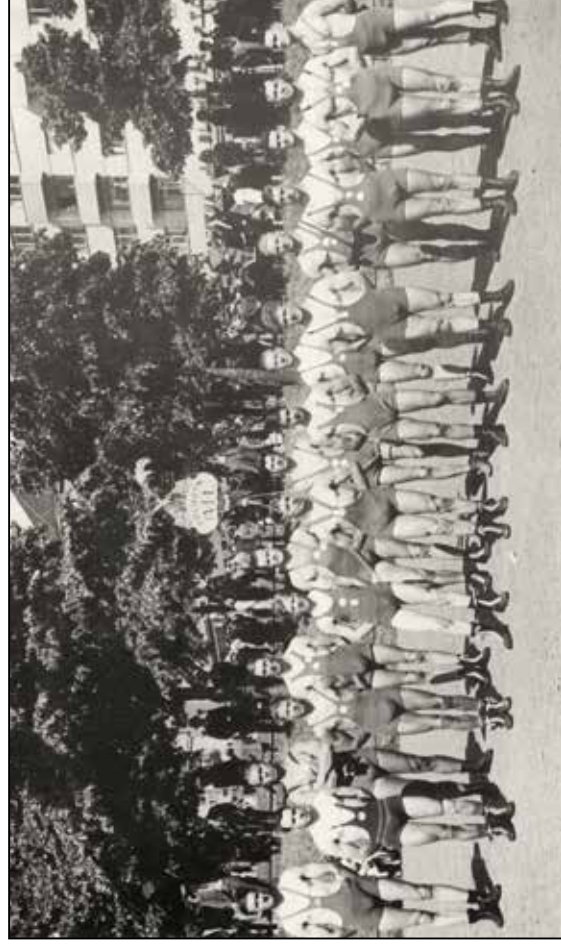
Oppegård Seilforening tilbyr seilkurs i optimistjolle for barn og unge i alderen 8-15 år.

Spydkastere fra Myrvoll Idrettslag

Ingierkollen, slutten av 60-tallet. Foto: Franz Hartweg

Kolbotn Arbeideridrettslag, propagandatroppen 1929

August 2016

Sport- og idrettsklubbene i kommunen er organisert i Oppegård Idrettsråd. Listen over medlemmer viser alt fra asiatisk kampsport til bowling, fra klatring til sykling. Flere av disse har ungdomsgrupper, så barn og unge i Oppegård har mye å velge i.

Skirenn på Østre Greverud ca 1970

Greverudia 1978, skirenn for nabolaget

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
31	1	2 ●	3	4	5	6	7
32	8	9	10 ●	11	12	13	14
33	15	16	17	18 ○	19	20	21
34	22	23	24	25 ●	26 Kronprinsesse Mette-Marit	27	28
35	29	30	31				

Speider'n

Der alle var med

Speiderbevegelsen startet i England i 1907 med Lord Baden Powell som stifter. Han var også general med erfaring blant annet fra Boerkrigen i Syd Afrika rundt forrige århundreskifte. Organiseringen fikk dermed et visst militært tilsnitt med uniform, patruljer, tropper osv.

Ideen spredte seg raskt og allerede senhøstes 1909 så den første norske speidertroppen dagens lys. Det var 1. Kristiania som ble stiftet etter initiativ fra Kristiania Idrætsforening. Sentralforeningen Norsk Speiderguttforbund (NSF) kom allerede i 1911. 10 år senere startet den første troppen i Oppegård, nemlig 1. Kolbotn med Syver Herje som troppsleder.

Blanding av praktiske og teoretiske oppgaver, kombinert med spennende friluftsliv og et livssyn de færreste kunne ha noe i mot, la vel grunnlaget for den sterke veksten i årene som kom. Før 20 årene tok slutt, var det

Oppegård pikespeidertropp på tur til Gjersjøen 1938

kommet to nye tropper (1. Oppegård i 1925 og 2. Kolbotn i 1926). I 1927 ble Kolbotn 1. KFUK Speiderpiketropp stiftet, og året etter ble det både ulvunger (8-11 år) i Oppegård Syd og roverlag på Kolbotn. Blant lederne for dette arbeidet finner vi flere som hadde mange jern i ilden fra før, som for eksempel Hans Knutsen. Hans innsats for korpsmusikken i bygda er velkjent. I tillegg overtok han ledelsen av 1. Kolbotn i 1925 og var kretsleder fra kretsen ble stiftet i 1929 frem til 1935.

Roverlaget på Kolbotn var med på starten av motstandsarbeidet i bygda under krigen.

Under krigen ble speiderbevegelsen forbudt, men den dukket raskt opp igjen i 1945. Og senere har en tur innom speiderlivet for lengre eller kortere tid vært en viktig del av oppveksten i Oppegård. "Alle

Ulvunger fra 1. Myrsvoll, båttur på Gjersjøen 1951

var jo med i Speider'n" som Steinar Karlsrud treffende uttrykker det. Selvfølgelig var det nedturer for speiderne også, når en leder ikke kunne være med lenger og troppen ble nedlagt. Men få år senere dukket den gjerne opp igjen under ny leder.

Gjennom et system med merker og grader blir speiderne inspirert til å kvalifisere seg i mange praktiske og teoretiske aktiviteter. Lederutvikling er også sentralt for speiderbevegelsen.

Den viktigste delen av speiderlivet foregår i skog og mark, gjerne som overnattingsturer med telt eller i provisoriske hytter. Her blir det lagd måltider over åpen ild, og leirbålet blir samlingssted når mørket faller på. Større arrangementer blir det når troppen eller kretsen (Follo) drar på tur.

Frem til 60-tallet var det sjelden med felles opp-

Myrsvolldagene 1954, speiderne har leir på lasteplanet

September 2016

legg for jenter og gutter. Men guttenes pinselseir på Værp-åsen inneholdt også nattlige utflukter til Bukkestiftjern hvor jentene hadde leir. Da var det å liste seg av gårde etter at lederne hadde sovnet. Spenningen ved opplegget var kanskje det viktigste. På 70 tallet ”fusjonerte” gutte- og jentespeiderne.

Flere tropper skaffet seg med tiden hytter i nærområdet. I. Solbråtan fikk bruke Stallerudhytta, som etter dugnadsinnsats er blitt et populært serveringssted også. Doggebu på åsen vest for Snipa har siden 50-tallet vært Kolbotn-speidernes hytte, til bruk både for overnatting og for kveldsmøter. Kaare Bratsberg tegnet hytta, tomten ble først byggslet fra Eivind Sundt for en krone, senere ga han speiderne den.

Patroljemøtene gikk gjerne på omgang hjemme hos speiderne, en løsning som ikke alltid passet for alle. Rundt 1971 ble speiderhuset i Gimleveien oppført, et hus som med tiden også ble brukt til både barnehagen og private selskaper.

Speidere på vei til 17-mai feiring

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
35				1 ●	2	3	4
36	5	6	7	8	9 ●	10	11
37	12	13	14	15	16 ○	17	18
38	19	20	21	22	23 ●	24	25
39	26	27	28	29	Høstjevndøgn 30		

Mer musikkliv

Ballett, musikkspill og mye mer

Før fjernsynet kom hadde de fleste bedre tid til foreningsliv om kveldene, noe ikke minst korene hadde glede av. I de fleste bygder og bydeler var det damekor, mannkor, pikekor og menighetskor, de siste var gjerne blandet kor. Guttekor var det nok færre av. Det ble tungt for dirigentene å trene opp tenorer, som ble borte et år under stemmeskiftet for så å dukke opp som andre bass.

Det foreligger et bilde av Kolbotn Pikekor fra et sangerstevne ved Kolbotn skole i 1957. Der ser vi at koret hadde 25-30 medlemmer.

Ellers er det nok kirkene med menighetene som har stått for barnekorene, knyttet til kirkens barne- og ungdomsarbeid. Barnekoret Opus ble dannet på Sofiemyr etter initiativ fra sogneprest Fred Riktor i 1981. Hans krav til deltagerne var at de måtte være minst 13 år og kunne høre forskjell på en gravemaskin og en pikkolofløyte. Lotus og Bargas var også knyttet til Sofiemyr kirke. Fra Greverud kjenner vi Soul Children.

Musikkscenen, dyp konsentrasjon

Liv Steens Ballettstudio er en institusjon som få andre kommuner enn Oppgård kan glede seg over å ha. Den gir unge piker muligheten til å leve ut drømmen, i prinsessekostymer å sveve rundt på dansegulvet i forestillinger med glitter og stas. For tiden er det 60 elever hos Liv Steen som startet sitt ballettstudio i 1963 straks Samfunnshuset var klart til bruk. Ved 50 års jubileet i 2013 deltok 300 av elevene hennes i ballettshowet. Nye kull kan se fremtiden trygt i møte, Liv Steens to døtre driver nå skolen sammen med henne.

Fløybsonnmusikalen er et flott tilbud til 10-klas-singer ved Fløybsonn ungdomsskole, nå del av Sofiemyr skole. To ildsjeler startet arbeidet i 1989, nemlig musikk lærer Sigurd Danche og lærer Øyvind Fjeldstad. Det er alltid en glede å se hva 10. klassingene innehar av spilletglede, mestring og samhold.

Kolbotn Pikekor 1957, på sangerstevne hjemme på Kolbotn

OPAL amatørteaterlag har siden 1984 nærmest årlig, gitt barn og voksne fine opplevelser i sal og på scene. Også her er det ildsjeler vi må takke for det, Else Slaatten (nå avdød) og Bibbi Neergaard. Sistnevnte har skrevet og omskrevet manus til OPALs form, gjerne med opp til 15 forestillinger i året.

Den gammeldagse pianolærerinnen må heller ikke glemmes. For mange var hun starten på glede og nytte ved pianoet, både for den enkelte og for omgangskretsen. Det skjedde nok også en viss ut-sortering, noen klarte å vise at foreldrenes ambisjoner ikke er nok til en karriere ved klaveret.

Danseskoler har kommet og gått. Noen forteller om danseskole på Skogsland på 30-tallet, senere måtte man til Oslo for å lære kunsten. På 70-tallet var det Torill og Per Røtvolds danseskole på Karjolen som sto for danseundervisningen av unge oppve-gårdinger.

Typisk OPAL oppsetning, barn og voksne i fellesskap

Oktober 2016

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
39						1 ●	2
40	3	4	5	6	7	8	9 ●
41	10	11	12	13	14	15	16 ○
42	17	18	19	20	21	22 ●	23
43	24	25	26	27	28	29	30 ●
44	FN-dagen						Sommertid slutt
	31						

Liv Steen ble hedret med Kongens fortjenestemedalje i 2014

Fra ballettskolens årlige festforestilling, 2014

Ungdomsklubbene

Fra sjakk til Sumprock

Det er alltid noen unge som verken finner speiding, idrettslag eller korps som passende fritidssyssele, eller som ønsker noe i tillegg til det disse organisasjonene tilbyr. I Oslo kom landets første kommunale fritidsklubb for ungdom på Hammersborg noen år etter krigen.

Sin første kommunale fritidsklubb fikk Oppegård rundt 1970. Den fikk navnet "Huset", ganske enkelt etter huset som lå i krysset mellom Skiveien og Bekkeliveien. Utbygging av Skiveien rundt 1975 tok med seg huset. Før det hadde klubben flyttet til kjelleren på realskolen. Deretter ble det et par år i Samfunnshuset, før den kom på plass i Vassbonn skole, hvor den fortsatt holder til.

Neste klubb var "Hølet" som fra 1972-73 holdt til i kjelleren til Samvirkelaget i Valhallaveien. Navnet skal den ha

fått etter trappenedgangen. I 1978 flyttet den inn på Tårnåsen skole etter å ha vært på Tårnåsen senteret et par år.

Ildsjeler i Oppegård syd startet en privat drevet ungdomsklubb på Grendehuset. Driften var avhengig av enkeltpersoners engasjement, noe som svingte med årene. I oktober 1993 ble den kommunale klubben etablert i Odlobygget, vel 10 år senere fikk den også plass i en skole, nemlig Flåtestad.

Hver klubb har en fast ansatt leder og 7-8 deltidsansatte. Tilbudet varierer over uken, det er en egen dag for ungdom med funksjonshemming eller andre spesielle behov. Et par dager er det kafe med leksehjelp, og en dag slipper yngre (5-8 klasse) til. Fredag er for ungdom.

Hva de enkelte klubbene ellers driver med blir i betydelig grad bestemt av brukerne. Noen år kan det være et yrende musikkiv med opptil 15-20 band, nok musikere til mer enn et skolekorps. Her spiller de "sin" musikk, og flere har startet en musikkarriere her.

Litt senere er musikkinteressen i klubben forsvunnet, andre aktiviteter overtar for en tid, før musikkivet blomstrer opp igjen. Det er ingen krav om at de som kommer til klubben må foreta seg noe, man må gjerne

bare treffe andre, prate, lytte eller gjøre ingenting. Men det kan også bli noen runder med sjakk.

Det er knapt noen grense oppad heller for hva klubbene kan engasjere seg i. Sammen arrangerer de årlig Sumprock i Kolbotn sentrum. Her er det musikk for ungdom, men også spill og leker.

Dans på låven, St. Hans 1960, arrangør Kolbotn guttemusikkorps

"Huset" 1975, der alt startet (Foto: Egil Scott Synnestrøvd)

November 2016

Mekking av motorsykkel 1958

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
44		1	2	3	4	5	6 Allehelgens- dag
45	7 ●	8 ●	9	10	11	12	13
46	14 ○	15 ○	16	17	18	19	20
47	21 ●	22 ●	23	24	25	26	27 1. søndag i advent
48	28	29 ●	30 ●				

Denne kalenderen er
i sin helhet designet
og produsert av

Grafisk

Ole Deviks vei 30, 0666 Oslo

Telefon: 23 19 40 60

E-mail: post@haakon-arnesen.no

Lek og moro

Da barna måtte leke på egen hånd ...

For 60-70 år siden hadde barn og unge knapt nok noe av det vi i dag ser på som selvfølge. I hjemmet var det ingen TV, bare en radio (ikke under krigen) som sendte barnetime hver lørdag. Langt fra alle hadde telefon hjemme, og det var sjelden at alle i husstanden hadde egen sykkel. I Oppegård var det et par-tre fotballbaner med grusdekke, men ingen haller for håndball eller svømming.

Krokket, 1916 i Holteveien. 1916

Det var forresten vanlig at de unge først startet med lagidrett i 14-15 års alderen.

På veiene var det nesten ikke biltrafikk, så flate strekninger egnet seg godt til både slåball og 60 meter. Lekekamerater var de som fantes i nærheten og i passende alder, og nedarvede spill og leker ble tatt i bruk. Bortsett fra slåball og gjemsel var det egne leker for jenter og gutter, og det var flaut å bli tatt for å leke med motsatt kjønn.

Familietur på Kolbotntjernet 1931, med skøyter, sparkstøttinger og hund

Tråbil 1941, alle gutters drøm

"Hest og vogn" Myrvoll

Jentene lekte med dukker, hoppet tau og parad. Hvor fine dukkene var og en eventuell dukkevogn kunne avsløre noe om familieøkonomien. Tauhopping satte få krav til deltakere. Med eget hoppetau kunne man holde på alene, med lengre tau som to slengte var det nesten ikke grense for hvor mange som kunne være med. Ja, da kunne til og med noen gutter bli med. Paradishopping var enklest på asfalt, men man klarte seg på grusvei også.

Guttene lekte med biler, noen hadde sogar tråbil. Noen hadde kniv, den kunne brukes til å kappe land og å lage seljefløyte med om våren. Den kom også godt med når det skulle lages barhytte i nærmeste skogteig. Fotball var det få som hadde, men om det dukket opp en var det raskt å velge lag og sette i gang spillet på nærmeste løkke. Dommer trengtes ikke, og spillet varte til han som eide ballen ble ropt inn til middag.

Når barfrosen satte inn ble tjern og putter skøytebaner for trening av ferdigheter og en enkel form for bandy. En tykk kjepp ble kulle, en trekloss eller en tennisball var bra nok for å få spilt. Bandykøytier

Familie på skitur med egne og andres barn, 1950 tallet

Desember 2016

var det heller ikke alle som hadde, noen hadde skruskøyter og noen deltok med bare støvler på bena.

Med snøen startet skisesongen. I Oppegård var det ingen forening som sto for løyper i skogen, det var mest ivrige langrennsfolk som gikk opp de mest brukte løypene for eget bruk. Det var heller ikke noen servering innover i marka. Mange jorder ble bakker med forskjellig vanskelighetsgrad. Store hoppbakker (over 30 meters hopplengde) var det få av, men desto flere mindre, lokale bakker der terrenget gjorde det mulig. Her dukket det også opp jenter som ville vise hva de kunne, lenge før skihopping for damer var noe tema.

Tusse, Kolbotnvannet og Gjersjøen var i bruk sommer som vinter. Ved Tusse var det badeplasser for jenter, gutter og familier. I Kolbotnvannet var det greit å kjenne noen med strandlinje om man ikke ville gå helt til Nordenga.

Grillpølse smaker best på tur. 1970

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG	LØRDAG	SØNDAG
48				1	2	3	4 2. søndag i advent
49	5	6	7 ●	8	9	10	11
50	12	13	14 ○	15	16	17	18 3. søndag i advent
51	19	20	21 ●	22	23	24	25 4. søndag i advent
52	26	27	28	29 ● Vintersolverv	30	31 Julaften	1. juledag
	2. juledag						Nyttårsaften

Oppegård Historielags kalendere

Historielagets kalendere siden 1990 er hver for seg lokalhistoriske dokumenter, nær 30 sider hvert år til å ta vare på.

Kalenderoversikten:

- 1990: Oppegård kommune 75 år 1915-1990
- 1991: Diverse gamle bilder
- 1992: Husmannsplasser (kun kopiutgave)
- 1993: Gjersjøen
- 1994: Smaalensbanen – om jernbanen gjennom hele bygda
- 1995: Oppegård – også en kystkommune (kun kopiutgave)
- 1996: Gamle Mossevei – hovedveien mot sør
- 1997: Skolene i Oppegård
- 1998: Postkort og posthistorie fra Oppegård
- 1999: Idrettslivet i Oppegård
- 2000: Et tilbakeblikk
- 2001: (Ingen kalender utgitt)
- 2002: Det mangfoldige foreningslivet (kun kopiutgave)
- 2003: Husene som forsvant (kun kopiutgave)
- 2004: Næringslivet i Oppegård
- 2005: Gjersjøvassdraget
- 2006: (Ingen kalender utgitt)
- 2007: Butikkene som forsvant
- 2008: Kommunevåpenets 17 middelaldergårder
- 2009: Dagliglivets kulturminner
- 2010: Gamle Hus i Oppegård
- 2011: Plasser i Oppegård
- 2012: Møteplasser i Oppegård
- 2013: Lokalhistoriske veinavn
- 2014: Gamle veier og veifar
- 2015: Oppegård i 100
- 2016: Oppvekst i Oppegård

OPPEGÅRD HISTORIELAG

Bli medlem i Oppegård Historielag

Bruk vedlagt giro eller send en e-post til: post@oppegard-historielag.org

Se også vår hjemmeside: www.oppegard-historielag.org

Vårt formål er å vekke interesse og forståelse for historien knyttet til området som nå er Oppegård kommune. Laget arbeider for å utbre kjennskap til vår kulturarv og verne kulturminner av alle slag.

Som medlem får du:

- Historielagets kalender
- Follominne
- Vårt medlemsblad to ganger i året med stoff om tidligere tider i Oppegård. Bladet gir også informasjon om møter og turer vi arrangerer

Pris kr 100,-